

Jernalder & Vikingetid ca. 500 f.Kr. til 1050 e.Kr.

Et væsentligt fortidsminde i jernalder og vikingetid i en egentlig arkæologisk undersøgelse er følgende

Ny viden: Nordeuropas største monumentale jernalder skibssætning fra 600 e.Kr. blev fundet i 2017. "Høj Stene" kaldes stedet, der ligger tæt ved Gudenåen mellem Silkeborg og Randers. Stensporene er fundet med geofysik og siden dokumenteret med arkæologisk undersøgelse. Arkivstudier beretter om fjernelse af mægtige bautasten. Hele anlægget vidner om en stormandsbegravelse under samfundsforandringerne i tidlig yngre jernalder, og stedet bliver sidenhen samlingsplads (Moesgård Museum).

Følgende prioriteres højt:

- *Grave med vægt på gode bevaringsforhold; anvendelse af antropologi; jordfæste- såvel som brandgrave; materiale med mulighed for gravpladsanalyser, samt relation til bebyggelse og kulturlandskab*
- *Bebyggelse med vægt på gode bevaringsforhold, husudvikling, særtræk, funktionsbestemmelse; aktivitetsområder, produktion, værksteder, kulturlag og byhøje*
- *Agerbrug herunder teknologi og føde- og handelsgrundlag, mulighed for analyse af langtidsperspektiv, landskabs- og ressourceudnyttelse, samt ejerskab og landskabsorganisation*
- *Samlingspladser herunder nye oplysninger om grubehuspladsernes funktioner, og relation til øvrige landskabslementer*
- *Bydannelse og handelspladser*
- *Offerfunds- og kultiske lokaliteter*
- *Infrastruktur herunder broer, vadesteder, veje, forsvarsværker og agersystemer*
- *Bevaret materiale med mulighed for naturvidenskabelige data herunder antropologi, landbrug m.m.*
- *Regionalt sjældne og velbevarede forekomster prioriteres*

Det er vigtigt:

- *at bruge specialiststøtte til prioritering af de vigtigste elementer i undersøgelsen*

På jernalderområdet er der etableret et detailbillede af ældre jernalders bebyggelsesstrukturer, og derfor ligger fokus på funktion og kommunikation. Der lægges derfor vægt på lokaliteter med gode bevaringsforhold og mulighed for at belyse forskellige aktivitetsområder og komplekse relationer på lokalt

og regionalt plan. På ringere bevarede ældre jernalderbebyggelser lægges vægten på indsamling til Bigdata på baggrund af velargumenteret strategi. I yngre jernalder og vikingetid falder antallet af bebyggelser til ca. 1/4 af niveauet i ældre jernalder, og endnu mere for gravenes vedkommende. Derfor er dette materiale prioriteret højere end ældre jernalder med hensyn til bebyggelsernes struktur. Det gælder dog at regionalt sjældne forekomster prioriteres. Generelt for hele jernalderen og vikingetiden er, at funktionsbestemmelser såsom produktionsanlæg f.eks. spor efter smedjer m.m. er højt prioriteret. På samme vis kan agersystemer, forsvarssystemer, veje og Bigdata fortælle om landskabets ressourceudnyttelse, infrastruktur, konfliktzoner og samfundsorganisation. Med hensyn til gravfund bør fokus ligge på gravpladsernes struktur og gravrelaterede funktioner, samt selve gravfundene og lokalitetens placering i forhold til andre landskabselementer og gravgodsets information om regionale, nationale og internationale relationer. Kultiske lokaliteter er prioriteret, herunder offerlokaliteter, kultbygninger og tidlig kristne anlæg. Der er gode muligheder for at anvende geofysik generelt i hele perioden. Der er behov for at in situ-bevare bopladser med kulturlag, byhøje, gravpladser og samlingspladser. Jernalder og vikingetidens forskningsspørgsmål er bl.a. ændringer over tid af subsistensøkonomi, udvikling i agerbrug både indenfor afgrøder og animalsk landbrug, samt jordudnyttelse og teknologi, forandringer i jordfordeling og ejerskab, ændringer i ritualer og kult, og udvikling i militær organisation og forsvarsanlæg, udvikling af byer og handelspladser, samt materiale der belyser internationale delvist historiske forhold og overregionale analogistudier som udtrykker relationer og/eller konflikter.